

De Aziatische eeuw

Het voorspellen van lange-termijnontwikkelingen in de wereldeconomie is een riskante bezigheid, maar een van de veiligste voorspellingen die men kan doen is dat het aandeel van de Oostaziatische economieën in de wereldhandel en het wereldinkomen sterk zal toenemen. Vrijwel alle voorspellers gaan ervan uit dat de Japanse economie in elk geval tot in het begin van de volgende eeuw sterker zal blijven groeien dan die van de EG en de VS, al zullen de sterke vergrijzing en de congestie- en milieuproblemen voor een afvlakking van de groeicurve zorgen. Tevens wordt algemeen verwacht dat de Aziatische 'tijgers' – Zuid-Korea, Taiwan, Hong Kong en Singapore – hun hoge groeivoeten van de afgelopen tien jaar zullen kunnen vasthouden, terwijl zich een tweede groep landen aandient – Thailand, Maleisië, Indonesië en de Filipijnen – met eveneens zeer hoge groeicijfers. De gestage opmars van China als economische hoofdrolspeler – China verwacht zijn bnp voor het eind van de eeuw te kunnen verdubbelen – voegt nog een extra dimensie aan de opkomst van de Oostaziatische landen toe. Ten slotte tekent zich ook voor Australië en Nieuw-Zeeland gunstige groeiperspectieven af als de economische betrekkingen tussen deze landen en andere economieën in de regio nauwer worden. Het resultaat van deze ontwikkelingen is dat het aandeel van de Aziatische economieën aan de Stille Oceaan in het wereldinkomen kan stijgen van 24% in 1989 tot 35% in 2010 en tot meer dan 50% in 2040¹.

Deze verschuiving van het economische zwaartepunt roept vragen op, die in de onlangs verschenen OESO-studie *Long-term prospects for the world economy* wel worden gesteld, maar niet beantwoord. Welke gevolgen zal de Aziatische dominantie hebben voor het wereldhandelssysteem, voor de economische en politieke machtsverhoudingen en misschien zelfs voor het gehele, op westerse leest geschoede, internationale economische bestel? Laten we bij de handel beginnen. Het wereldhandelssysteem is in de jaren zeventig en tachtig blootgesteld aan twee tegengestelde tendensen: op mondiaal niveau afnemende handelsliberalisatie, op regionaal niveau toenemende economische integratie. Dit riep de vrees op dat de wereldeconomie uiteen zou kunnen vallen in tegenover elkaar staande blokken met sterk discriminerende handelspraktijken. De ontwikkelingen tot nu toe hebben die vrees niet bewaarheid. De vermindering van handelsbelemmeringen binnen regio's is niet gepaard gegaan met een verhoging van de handelsbarrières naar buiten toe. Daardoor hebben ook buitenlandse producenten kunnen profiteren van de regionale handelsliberalisatie en de daarmee gepaard gaande schaalvoordelen en vrijere markttoegang. De regionale integratietendens levert op die manier zelfs een belangrijke bijdrage aan het verder vrijmaken van de wereldhandel². Hoewel de risico's van protectionisme zeker niet zijn verdwenen, vormt de steeds sterkere internationale economische vervlechting een rem op de neiging van handelspartners om het internationale vrijhandelsregiem af te breken.

Een andere vraag is welke machtspolitieke consequenties de verschuiving van het economische zwaartepunt naar de landen rond de Stille Oceaan zal hebben. Zal Japan als voortrekker van het exportgeleide Oostaziatische ontwikkelingsmodel en belangrijkste internationale financier een vergelijkbare rol op het wereldtoneel voor zich opeisen als de VS na de tweede wereldoorlog? Of zal China met in zijn invloedssfeer Hong Kong en Taiwan een steeds dominerender positie innemen? Veel zal afhangen van de vraag in hoeverre de gemeenschappelijke economische groei in de regio ook tot economische en politieke convergentie zal leiden. Voorlopig overheersen de politieke, economische, sociale en culturele verschillen. Elke poging van Japan om de hegemonie naar zich toe te trekken stuit op sterk verzet van de andere Aziatische landen. Ook de relatie tussen Japan en China wordt gekenmerkt door historisch gegroeide tegenstellingen. Op grond daarvan acht de OESO de vorming van een gemeenschappelijk Aziatisch front tegenover de rest van de wereld niet waarschijnlijk. Dat neemt niet weg dat op langere termijn politieke toenadering kan plaatsvinden, zoals dichterbij huis ook de historische rivaliteit tussen Frankrijk en Duitsland is begraven waarmee de basis was gelegd voor een sterke Europese economische en politieke integratie.

Ten slotte is wel gesuggereerd dat Oosterse, Confuciaanse waarden als elementen van een kennelijk succesvoller ontwikkelingsmodel in de internationale economie terrein zullen winnen. Zonder het belang van religieuze, culturele en historische waarden te miskennen, moet erop worden gewezen dat de opkomst van Japan en andere dynamische Aziatische economieën valt te verklaren met behulp van dezelfde factoren als die ten grondslag hebben gelegen aan de bloei van westerse economieën: hoge besparingen en investeringen, menselijk kapitaal, een stabiele politieke omgeving, ondernemerschap en heftige concurrentie. Dat neemt niet weg dat zich op de internationale markt 'systeemfricties' kunnen voordoen die zijn gebaseerd op uiteenlopende beleidsopvattingen over bij voorbeeld samenwerking tussen overheden en bedrijven op het gebied van technologie, investeringen en handelsbevordering. Deze conflicterende opvattingen hebben in de betrekkingen tussen Japan, de VS en de EG reeds veel spanningen veroorzaakt en zullen dat hoogstwaarschijnlijk blijven doen.

De OESO heeft uiteraard geen pasklaar antwoord op de vele vragen die de verschuiving van het economische zwaartepunt in de wereldeconomie oproept. Maar de studie laat er weinig misverstand over bestaan dat de Verenigde Staten en West-Europa binnen afzienbare tijd een minder belangrijk deel van de wereldeconomie zullen zijn.

L. van der Geest

1. OESO, *Long-term prospects for the world economy*, Parijs, 1992.

2. Zie hierover ook M. Smeets, *Mondialisering, vrijhandel en regionale integratie*, *ESB*, 20 mei 1992.